

ภาวะผู้นำกับการจัดการประสิทธิภาพงานสาธารณะสงเคราะห์

Leadership and Performance Management of Public Welfare.

พระครูปริยัติกิจจาภิวัฒน์*

Phrakhrupariyatkitjapiwat

บทคัดย่อ

ภาวะผู้นำกับการจัดการประสิทธิภาพงานสาธารณะสงเคราะห์ของวัด เป็นระบบการดำเนินการเพื่อให้เกิดการบริหารจัดการงานสาธารณะสงเคราะห์ ของวัดทั้ง 4 ด้าน ที่มีต่อชุมชนและสังคม คือ การช่วยเหลือเกื้อกูล งานการสาธารณะประโยชน์ งานการจัดการสาธารณสมบัติ การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนและสรรพสัตว์ ซึ่งการจัดการงานสาธารณะสงเคราะห์ ทั้ง 4 ด้าน ที่ต้องมีระบบการบริหารจัดการที่ดีโดยมีองค์ประกอบสำคัญตั้งแต่ การแสดงบทบาทในการนำของผู้บริหารหรือเจ้าอาวาส วัดแต่ละแห่งที่ต้องแสดงออกถึงความสามารถในการนำตนให้เป็นแบบอย่าง นำคนให้ทำงาน ให้นางานให้สำเร็จและนำวิสัยทัศน์พัฒนาให้เกิดความพร้อมให้บริการงานสาธารณะสงเคราะห์ ทั้งการจัดการงานสังคมสงเคราะห์ ในรูปแบบของตัวแบบราชการที่มีการให้บริการอย่างเป็นระบบ มีนโยบาย มีแผนงานโครงการรองรับตอบสนองความต้องการของชุมชนสังคม และประชาชนได้ในรูปแบบ การทำงานในระบบราชการ หรือ การให้การสงเคราะห์สังคมแบบการอนุเคราะห์ เป็นการให้บริการเป็นครั้งคราวเฉพาะหน้า เพื่อการเยียวยาความเดือดร้อน ในเบื้องต้น แก่ผู้ประสบภัยที่ได้รับความทุกข์ร้อนในด้านต่างๆ รวมถึง รูปแบบการให้บริการแบบมีส่วนร่วมที่ต้องมีการคิดวิเคราะห์ กำหนดเป้าหมายการให้ความช่วยเหลือแนวทางการดำเนินงานร่วมกันระหว่างผู้ให้บริการและผู้รับผู้บริการ โดยที่การจัดการทั้งหมดนี้จะมีประสิทธิภาพได้ คณะทำงานต้องมีระบบการจัดการที่ชัดเจนตั้งแต่ การวางแผน การจัดระบบงาน การจัดการด้านบุคลากร การอำนวยความสะดวก และการควบคุมงานอย่างต่อเนื่องด้วยทีมงาน หรือ คณะทำงานการจัดการที่มีประสิทธิภาพ คือ มีผู้นำที่งานที่ดี มีสมาชิกที่งานคุณภาพ มีระบบความสัมพันธ์ของสมาชิกที่ดีต่อกัน มีการเรียนรู้การอยู่ร่วมกัน และการนำทำงานร่วมกันพร้อมให้บริการงานสาธารณะสงเคราะห์ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำ ประสิทธิภาพการจัดการ งานสาธารณะสงเคราะห์

Abstract

Leadership and efficiency management of public work in temple is systematic action to ensure the managements of public work. It can be divided into four aspects as; the supporting, the public work, the public property and helping people and animals. These aspects should have a good management system to be the main key as; the role of the Leader or abbot, each temple should demonstrate an ability to be the model, to led people to work, to success work and to prepare and develop temple to be a good public work. However, the formal management system, policy, the planning of social community need and the formal population's work or the provision of social welfare assistance is the contemporary help for to ameliorate the suffering that includes providing a majority of participation analysis to assistance the co-operation between

* นิสิตปริญญาเอก สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

the service provider and the servicer. All deals will be effective, there must be a clear from the planning system, the personal management, directing and continuous controlling team or the working of efficient management is a good team leader, the equality of the member, the relationship in team, the participation learning and to effectively work together.

Key words: Leadership, Efficiency Management, Public Work.

บทนำ

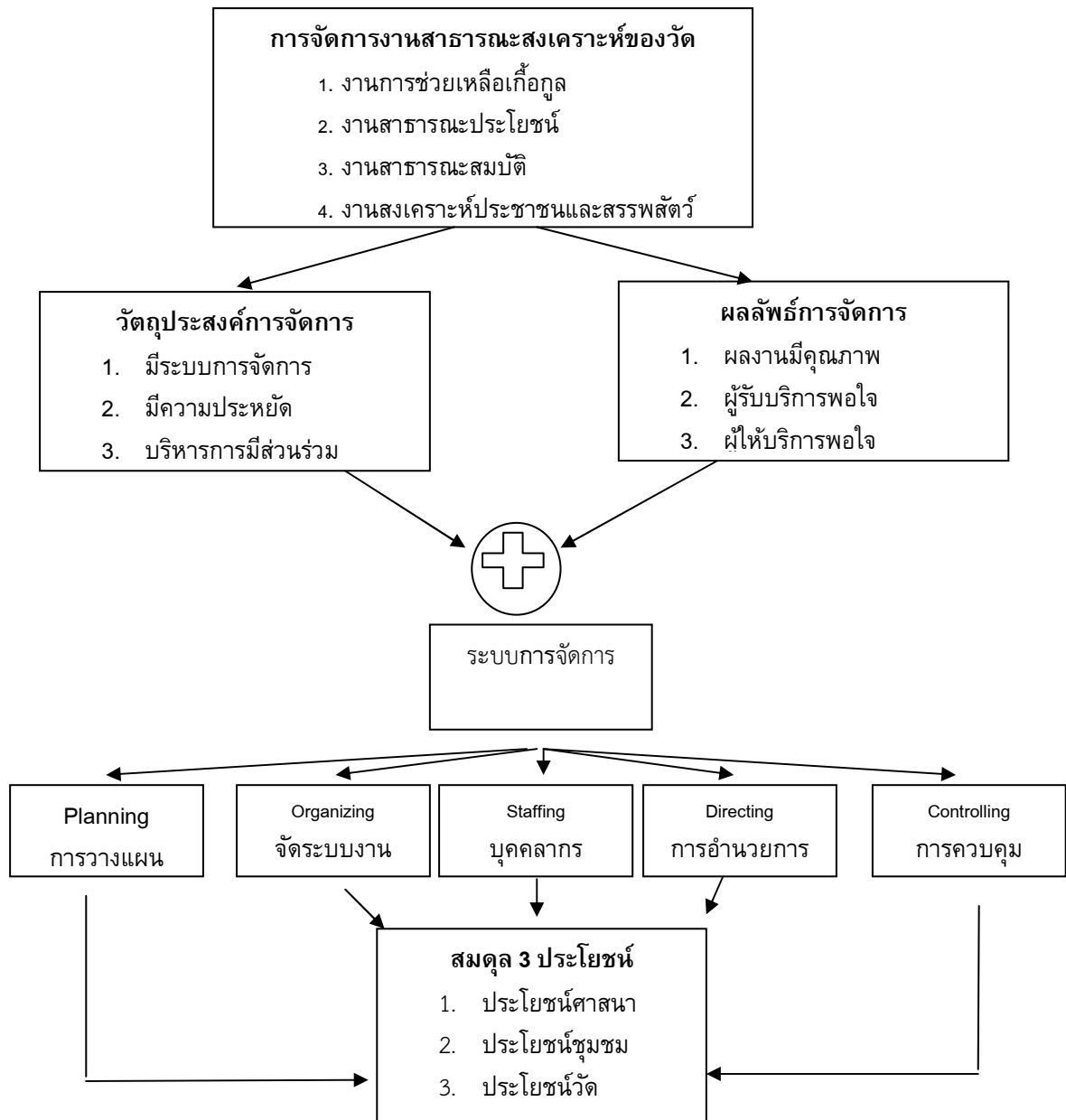
ภาวะผู้นำกับการจัดการประสิทธิภาพของงานสาธารณะสงเคราะห์ตามบทบาทหน้าที่ของวัดทั้งในด้านการจัดการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล การจัดการสาธารณะสมบัติ การจัดการงานสาธารณะประโยชน์ การสงเคราะห์ และการช่วยเหลือสรรพสัตว์ทั้ง 4 งานหลัก ดังกล่าวนี้นี้ มีความสำคัญต่อการทำหน้าที่และการแสดงบทบาทของวัดที่ควรช่วยเหลือเกื้อกูลสังคม ชุมชน และประชาชน ให้มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีความเอื้ออาทร ด้วยน้ำใจ มิตรไมตรีและอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข อย่างมีภราดรภาพองค์ประกอบสำคัญที่จะทำให้เกิด การจัดการที่มีประสิทธิภาพ คือการกำหนดวัตถุประสงค์การจัดการงานทั้ง 4 ด้านที่ชัดเจน การมุ่งหวังผลลัพธ์ หรือผลสำเร็จที่ชัดเจนตลอดจน การมีระบบบริหารการจัดการที่ดี ตั้งแต่มีการวางแผน การจัดโครงสร้างของงาน การมีบุคลากรที่มีความเหมาะสม ทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพมีระบบการดำเนินงานที่ดีและมีการควบคุมการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องด้วยกระบวนการทบทวนทัศนคติและแนวคิดการจัดการที่เหมาะสม จากลักษณะตัวแบบการจัดการงานสงเคราะห์ที่หลากหลายแนวทางตามทฤษฎีการจัดการงานสาธารณะสงเคราะห์สังคม¹

แบบจำลองความคิดสู่การจัดการประสิทธิภาพงานสาธารณะสงเคราะห์ของวัด

มีรูปแบบของระบบการจัดการงานสาธารณะสงเคราะห์ของวัดต่อชุมชน หรือสังคม ในงานการสาธารณะสงเคราะห์ ทั้ง 4 ด้าน คือ

1. งานการจัดการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล
2. งานการจัดการสาธารณะประโยชน์
3. งานการจัดการสาธารณะสมบัติ
4. งานการเกื้อกูลประชาชนและสรรพสัตว์

¹ไพบุลย์ เสียงก้อง, “หลักการบริหารวัด” วัดพัฒนา 44, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมการศาสนา, 2544), หน้า 26.

(ภาพที่1) : การจัดการประสิทธิภาพงานสาธารณะสงเคราะห์ของวัด

จากแผนงานข้างต้นกล่าวถึง ระบบการจัดการงานสาธารณะสงเคราะห์ที่มีองค์ประกอบสำคัญจากแผนภาพ ระบบการจัดการประสิทธิภาพงานสาธารณะสงเคราะห์ของวัด สามารถอธิบายถึงองค์ประกอบระบบการจัดการได้ดังนี้

1. **วัตถุประสงค์ของการจัดการ** การจัดการสาธารณะสงเคราะห์ควรมีวัตถุประสงค์ของการจัดการที่ชัดเจน ดังนี้

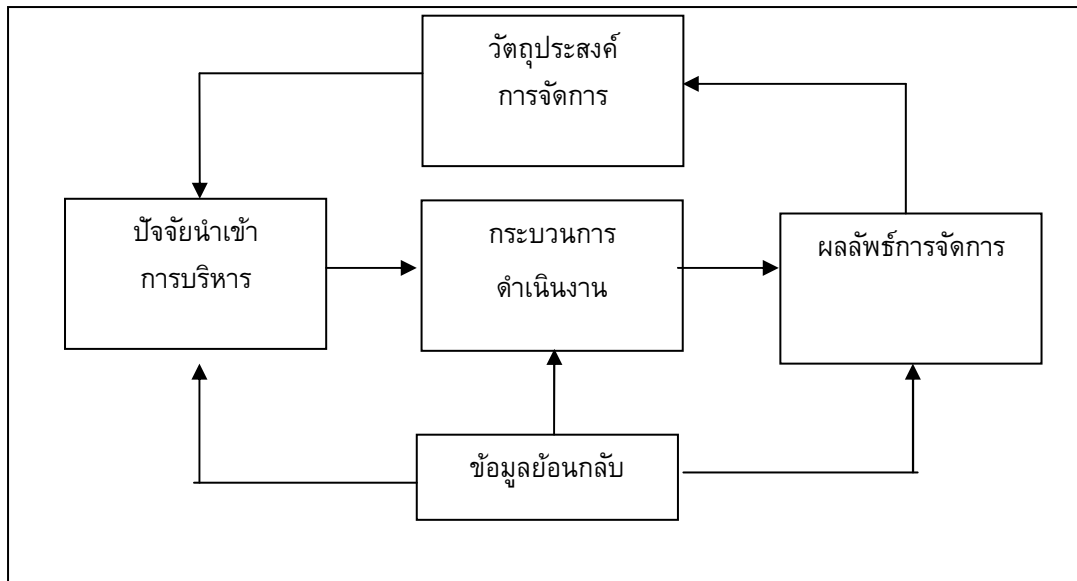
- 1.1 มีระบบและการจัดการที่ดี
- 1.2 การจัดการมีความประหยัดทรัพยากร
- 1.3 มีการบริหารการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน

2. ผลลัพธ์การจัดการ วัดควรมีความมุ่งหวังผลสำเร็จของงานหรือผลลัพธ์การจัดการ งานสาธารณะ
สงเคราะห์ที่ชัดเจนดังนี้

- 2.1 มีผลงานการจัดการที่มีคุณภาพ
- 2.2 ผู้รับบริการทุกงานมีความพึงพอใจ
- 2.3 ผู้ให้บริการหรือคณะทำงานมีความพึงพอใจ

3. ประสิทธิภาพการจัดการ งานสาธารณะสงเคราะห์

โดยนิยามความหมายของคำว่าประสิทธิภาพการจัดการ หมายถึง การดำเนินงาน การบริการที่ใช้ทรัพยากร
อย่างประหยัด คุ่มค่า ผ่านกระบวนการจัดการที่ดีแล้วมีผลลัพธ์การบริหารที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์²ที่กำหนดไว้
ตามแผนภาพ ข้างล่างนี้

(ภาพที่ 2) : ระบบการจัดการประสิทธิภาพงานสาธารณะสงเคราะห์ของวัด

จากแผนภาพอธิบายได้ว่าวัตถุประสงค์ของการจัดการงานสาธารณะสงเคราะห์ ทั้ง 4 ด้าน จะเป็นจุดตั้งต้น
ให้มีการจัดเตรียมปัจจัยนำเข้า หรือ สรรหาทรัพยากรเพื่อการบริหารอย่างต่อเนื่องและเหมาะสมทั้งด้าน การเงิน
งบประมาณ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์และแนวทางการจัดการด้วยความรอบคอบ ประหยัดและมีคุณภาพตลอด
กระบวนการ เพื่อทำให้เกิดผลงานที่คาดหวัง สอดคล้อง กับ ความมุ่งหมายที่กำหนดไว้ คือ

1. งานมีระบบการจัดการที่ดี
2. การจัดการมีความประหยัดทรัพยากร
3. บริหารการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน
4. ระบบการบริหารจัดการงานสาธารณะสงเคราะห์

ประสิทธิภาพการจัดการงานสาธารณะสงเคราะห์จะเกิดขึ้นได้ด้วยระบบการบริหารจัดการที่ดี
โดยมีองค์ประกอบพื้นฐานดังนี้

²ธีรยุทธ วรรณพินิจ, เอกสารการจัดการอบรม “ประสิทธิภาพคนส่งผลต่อประสิทธิภาพงาน ณ กองทัพอากาศ”, เมื่อวันที่ 20
พฤศจิกายน 2557.

4.1 การวางแผน (Planning)

คณะทำงานต้องมีการวางแผนเพื่อปฏิบัติงานที่มีแผนงานเพื่อการจัดการให้บรรลุเป้าหมาย ได้ด้วยดีมีความประหยัดในการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า

4.2 มีการจัดโครงสร้างระบบงาน (Organizing)

ให้คณะทำงานมีการจัดโครงสร้างการบริการ ระบบการสั่งการ การประสานงานและสร้างความร่วมมือในทีมงาน

4.3 บุคลากรการทำงาน (Staffing)

มีการจัดเตรียมบุคลากรการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ให้เหมาะสม เพียงพอและพร้อมปฏิบัติงานได้ทั้งในเชิงคุณภาพ และปริมาณ

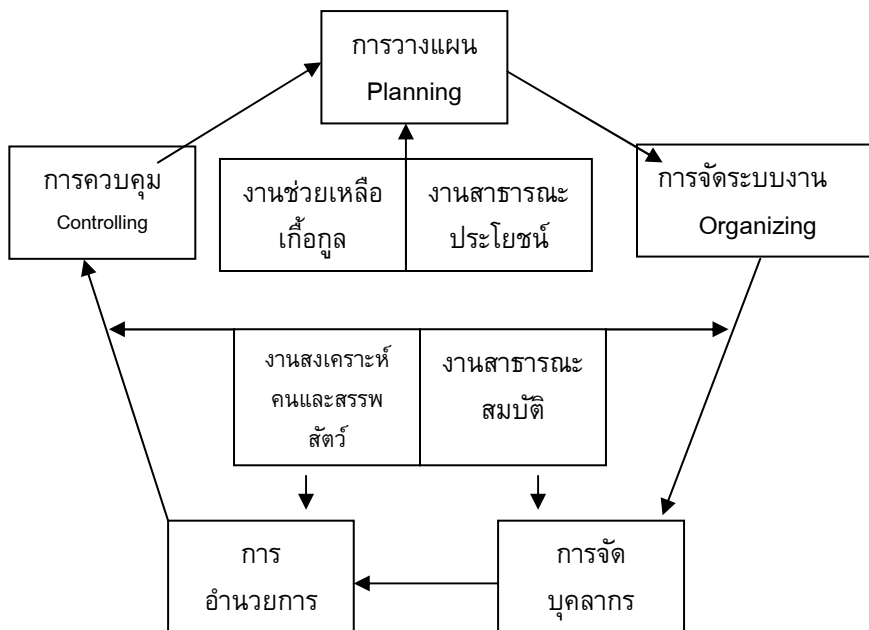
4.4 การดำเนินงาน (Directing)

เป็นการสร้างสายงานการดำเนินการอำนวยความสะดวกให้ทุกคนมีความพอใจ ทั้งผู้ให้บริการและผู้รับบริการงานสาธารณสงเคราะห์

4.5 การควบคุม (Controlling)

เป็นการจัดการให้เกิดการควบคุมติดตามกำกับดูแลการทำงานอย่างต่อเนื่องเป็นระบบและให้เกิดความก้าวหน้าของงานตามแผนงานที่กำหนดไว้

กล่าวได้ว่าระบบการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ทั้งหมด ต้องผ่านระบบการบริหารที่สอดคล้องสอดรับกันในทุกกระบวนการตั้งแต่ขั้นการวางแผน การจัดโครงสร้างระบบงาน การจัดบุคลากร การอำนวยความสะดวกและการควบคุมงานตามแผนภาพ

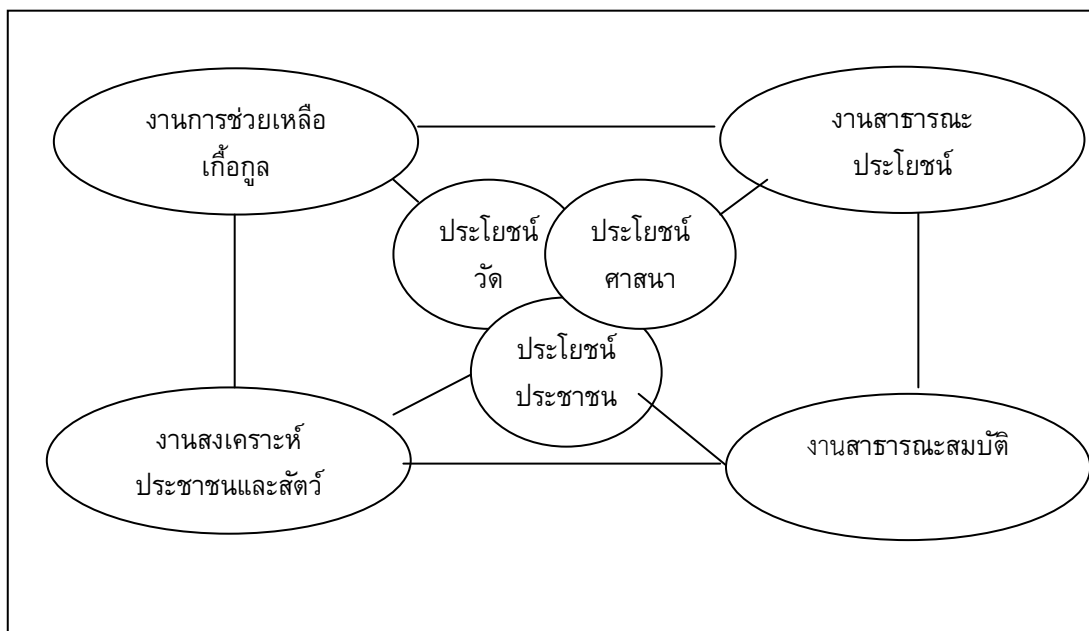

(ภาพที่ 3): ระบบการจัดการประสิทธิภาพงานสาธารณะสงเคราะห์ของวัดทั้ง 4 งาน

จากแนวคิดของ สมเกียรติ วันทนา³ ที่อธิบายถึง ตัวแบบการดำเนินงานการสังเคราะห์ จากแผนภาพอธิบายได้ว่า การสังเคราะห์ด้วยระบบการสังเคราะห์ประชาชนแบบให้เปล่าจากรัฐสู่ประชาชนผู้เดือดร้อน โดยการแสดงบทบาท การทำหน้าที่ และการแสดงความรับผิดชอบด้วยแผนงานโครงการและกิจกรรมที่กำหนดไว้ในนโยบายหรือแผนปฏิบัติการรายปี มีการจัดทำงบประมาณเตรียมการไว้เพื่อการปฏิบัติที่มีตัวชี้วัดความสำเร็จที่ชัดเจนเพื่อการสังเคราะห์ด้วยการช่วยเหลือเกื้อกูลผู้เดือดร้อน ผู้ด้อยโอกาสและพิการการเยียวยาฟื้นฟูผู้ประสบภัยในชีวิต ในด้านต่างๆ ตลอดจนการสร้างเสริมความพร้อมในการดำเนินชีวิต ด้านการอาชีพการมีรายได้ ทั้งการมีงานทำที่เลี้ยงดูตนเองและครอบครัวได้

5. ผลการดำเนินงานที่มีความสมดุล 3 ประโยชน์

การจัดการประสิทธิผลงานสาธารณะสงเคราะห์ในด้านต่างๆ ทั้ง 4 งาน เมื่อมีการบริการจัดการอย่างดีแล้วจะต้องเกิดประโยชน์อย่างสมดุล 3 ประโยชน์ คือ 1. ประโยชน์ศาสนา 2. ประโยชน์ประชาชน 3. ประโยชน์วัด ประโยชน์อย่างสมดุลทั้ง 3 ประการเหล่านี้ เรียกอีกอย่างว่าสมประโยชน์หรือประโยชน์ 3 อย่างซึ่ง เจ้าอาวาส คณะทำงาน หรือผู้ปฏิบัติงานต้องระลึกอยู่เสมอว่า การจัดการงานสาธารณะสงเคราะห์ที่ดี ต้องมีผลลัพธ์การจัดการ ในประโยชน์ 3 อย่างอยู่เสมอในทุกๆงานที่ให้บริการตามแผนภาพ

(ภาพที่ 4): ผลงาน 3 ประโยชน์ของงานสาธารณะสงเคราะห์

6. รูปแบบการจัดการงานสาธารณะสงเคราะห์ ซึ่งประกอบด้วยสาระสำคัญ ดังนี้

6.1 วัดมีบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบต่อสังคมทั้ง 4 ด้าน

- (1) การช่วยเหลือ เกื้อกูล
- (2) งานการสาธารณะประโยชน์
- (3) งานการสาธารณะสมบัติ

³สมเกียรติ วันทนา, นโยบายสังคมสำหรับประเทศไทย, รายงานการประชุมวิชาการ ประจำปี 2536 ของสถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาประเทศ, เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2536.

(4) งานการสงเคราะห์ ประชาชนและสรรพสัตว์

6.2 วัดกำหนดวัตถุประสงค์การจัดการที่ชัดเจน

6.3 วัดกำหนดคุณลักษณะของของผลงานที่ชัดเจน

6.4 วัดมีการจัดระบบบริการที่ชัดเจนตั้งแต่การวางแผนการจัดการ การจัดระบบงาน การจัดการบุคคล
ลากร การอำนวยความสะดวกและการควบคุมการดำเนินงาน

6.5 วัดมีการจัดการและเลือกสรรตัวแบบการให้บริการงานสาธารณะสงเคราะห์ ต่าง ๆ ที่เหมาะสม ต่อ
ปัจจัยแวดล้อม ประเภทของความเดือดร้อนและลักษณะปัญหาอุปสรรค เฉพาะหน้าซึ่งมีตัวแบบการช่วยเหลือเกื้อกูล 3
แนวทาง คือการให้ความช่วยเหลือแบบราชการตัวแบบการให้ความช่วยเหลือแบบการอนุเคราะห์ และการให้ความ
ช่วยเหลือเกื้อกูลแบบการมีส่วนร่วม

6.6 การสร้างสรรค์ผลงานที่เกิดผล 3 ประโยชน์ที่มี ประโยชน์วัด ประโยชน์ประชาชน และประโยชน์
พระพุทธศาสนา

**7. ความสัมพันธ์ของแต่ละปัจจัยการดำเนินงาน ต้องพิจารณาถึงเส้นทาง ทิศทางความสัมพันธ์อย่าง
มีเหตุผล คือ**

7.1 รูปแบบการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ทั้ง 4 ด้านกับการบรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดการ
และการบรรลุเป้าหมายการจัดการทั้ง 3 ประเด็นที่กำหนดไว้

7.2 วัตถุประสงค์ของงานและผลลัพธ์การจัดการมีความหวังจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อขณะทำงานมี
ประสิทธิภาพจัดการ ตั้งแต่การวางแผน จนถึงการควบคุมงาน

7.3 ความสัมพันธ์ของระบบการจัดการทั้ง 5 กระบวนการกับผลการดำเนินงานเป็น 3 ประโยชน์ที่
เป็นเหตุ-เป็นผลซึ่งกันและกัน

วิทยากร เชียงกูล⁴ สรุปไว้ว่า การทำงานให้มีประสิทธิภาพ คือการทำงานที่มีระบบ ทำให้เกิดงาน
ที่มีผลผลิตคุณภาพ มีการใช้ทรัพยากรการบริหารอย่างคุ้มค่าเหมาะสมและมีความประหยัดซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ
จินดालักษณ์ วัฒนสินธุ์⁵ ซึ่งอธิบายถึงประสิทธิภาพไว้ว่า เป็นการบริหารงานที่มีประสิทธิผลหากเป็นองค์กรหรือ
หน่วยงานไม่แสวงหาผลกำไร จะหมายถึงมีผลการปฏิบัติงานที่ทุกฝ่ายรวมใจเกิดประโยชน์ต่อสาธารณะ มีคุณค่าต่อ
สังคมโดยรวม จึงกล่าวได้ว่าความหมายของประสิทธิภาพดังกล่าวนี้สอดคล้องกันแนวทางการจัดการงานสาธารณะ
สงเคราะห์ของวัดที่เกื้อกูลโดยมุ่งเน้นผลการดำเนินงาน 4 ลักษณะ

1. ประหยัดทรัพยากรการจัดการ
2. มีผลงานที่มีคุณภาพ
3. มีผลงานที่ทุกฝ่ายพอใจ
4. เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะต่อสังคมทั่วไป

ส่วนในมิติของการทำงานการสาธารณะสงเคราะห์ที่ควรสร้างการมีส่วนร่วมตามตัวแบบการ
สงเคราะห์แบบมีส่วนร่วมสอดคล้องกับแนวความคิดของ อภิญา กังสนารักษ์⁶ ซึ่งได้อธิบายกระบวนการของการมี
ส่วนร่วมการทำงานไว้ว่า

⁴วิทยากร เชียงกูล, พจนานุกรมศัพท์เศรษฐกิจ, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มติชน, 2540), หน้า 169.

⁵จินดาลักษณ์ วัฒนสินธุ์, การบริหารและการพัฒนาองค์กร, เอกสารประกอบการสอนวิชาการบริหารและพัฒนาองค์กร(โรง
พิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2550), หน้า 25-30.

⁶อภิญา กังสนารักษ์, รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมขององค์กรที่มีประสิทธิภาพ,(กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย), หน้า 134.

1. การรวมพลังประชาชนกับองค์กรภาครัฐ
2. การริเริ่มโครงการร่วมการค้นหาคำปัญหาและสาเหตุของปัญหา
3. ร่วมตัดสินใจกำหนดแผนงานโครงการ
4. ร่วมกำหนดวัตถุประสงค์และแนวทางบริหารโครงการ
5. การร่วมกันแสวงหา ทรัพยากรการจัดการ
6. ร่วมดำเนินการ บริหารจัดการ โครงการให้คุ้มค่า และเกิดผลประโยชน์สอดคล้องกับแนวคิดของ

ถวิลวดี บุรีกุล⁷ ซึ่งกล่าวถึงกระบวนการมีส่วนร่วมในการทำงานสาธารณะไว้ว่า

1. การร่วมแสวงหาข้อมูล รับฟังความคิดเห็นของประชาชน
2. ร่วมปรึกษาหารือกันวางแผนงาน
3. ร่วมปฏิบัติงานตามแบบที่กำหนดไว้
4. ร่วมติดตามผลงาน
5. มีการสื่อสารรอบทิศทางในการทำงาน

กล่าวได้ว่า แนวคิดเชิงเหตุผลของการทำงานแบบมีส่วนร่วมนี้ สอดคล้องกับการให้บริการงานสาธารณะ สงเคราะห์ตามตัวแบบการมีส่วนร่วมซึ่งเป็นการจัดการของวัดที่สามารถใช้ดุลพินิจ ตัดสินใจได้ว่าแต่ละที่มีปัญหาความทุกข์ร้อนของประชาชนหรือชุมชน วัดจะดำเนินการให้การสงเคราะห์แบบมีส่วนร่วมหรือไม่ ถ้าเห็นว่าการดำเนินการสงเคราะห์แบบมีส่วนร่วมมีความเหมาะสม ที่ขณะทำงานการสงเคราะห์สังคมพร้อมจะดำเนินการได้ตามหลักการมีส่วนร่วม

ในส่วนของเนื้อหาสาระสำคัญของงานสาธารณสงเคราะห์ของวัด ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการงานสาธารณูปการซึ่ง กรมการศาสนา⁸ ได้ให้คำแนะนำความถึงการจัดการเกี่ยวกับการพัฒนาวัดด้าน อาคาร สถานที่และสิ่งแวดล้อมเพื่อให้วัดเอื้อประโยชน์ตามภารกิจวัดด้านต่างๆ ได้แก่ การดูแล การทำนุบำรุงรักษาสาธารณสมบัติของวัด การสร้างอาคารสถานที่ เช่น พระอุโบสถ เมรุ อาคารเรียน หอธรรม กุฏิ ศาลาการเปรียญ งานสาธารณูปการแต่ละวัดจะไม่เท่ากันมากหรือน้อยขึ้นกับขนาดความพร้อม การจัดการของชุมชน และบารมีของเจ้าอาวาสหรือพระสงฆ์ในวัดเป็นสำคัญ ส่วนการสาธารณูปการตามความหมายของ พระเทพปริยัติสุธี⁹ (วรวิทย์ คงคปณี) ประกอบด้วย

1. การก่อสร้างและการบูรณบำรุงรักษาศาสนวัตถุและศาสนสถาน
2. กิจการเกี่ยวกับวัด การสร้างวัด
3. การจัดงานวัด การเรียไร เพื่อสาธารณกุศล
4. การศาสนสมบัติของวัด

แนวทางการจัดการ งานสาธารณูปการดังกล่าวข้างต้นจะทำให้วัดมีศักยภาพความพร้อมที่จะดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดที่มีต่อชุมชนและสังคมได้ง่าย โดยปัญหาของการสาธารณสงเคราะห์ซึ่งท่านพระราชรัตนมุนี¹⁰ (ชัยวัฒน์ ปญญาสิริ) สรุปไว้ว่าเป็นการจัดให้มีการสงเคราะห์ในด้านต่างๆ แก่ประชาชน ผู้อุปถัมภ์ บำรุงวัดทายก ทายิกาของวัด หรือประชาชนทั่วไป วัดเป็นส่วนหนึ่งของสังคม วัดอยู่ได้ก็ต้องพึ่งบ้าน และบ้านอยู่ได้ก็ต้องพึ่งวัด วัดเป็นศูนย์กลางของของสังคม พระสงฆ์เป็นที่พึ่งทางใจของประชาชน เมื่อประชาชนเดือดร้อน ก็เป็น

⁷ ถวิลวดี บุรีกุล, แนวคิดของการมีส่วนร่วมในระบบประชาธิปไตย,จดหมายข่าวสถาบันพระปกเกล้า, 2549, หน้า 4-6.

⁸ กรมการศาสนา, หลักการบริหารจัดการวัดในยุคโลกาภิวัตน์, (กรุงเทพมหานคร : เอพีกราฟฟิคส์ไชน,2539) ,หน้า 7.

⁹ พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปณี), เอกสารประกอบคำบรรยายเรื่องการปกครองคณะสงฆ์และการพระศาสนา, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2540), หน้า 33.

¹⁰ พระราชรัตนมุนี (ชัยวัฒน์ ปญญาสิริ), การจัดการสาธารณูปการและสาธารณสงเคราะห์ของวัด, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2540), หน้า 14.

หน้าที่ของวัดที่จะต้องจัดการสงเคราะห์ช่วยเหลือ การสาธารณสงเคราะห์ จึงเป็นหน้าที่ของวัดและเจ้าอาวาส ต้องดำเนินการสงเคราะห์ประชาชนในขอบเขตที่วัดจะทำได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ บุญศรี พานะจิตต์¹¹ ซึ่งอธิบายเกี่ยวกับงานสาธารณสงเคราะห์ ของวัดต่อชุมชน สังคมไว้ว่า งานสาธารณสงเคราะห์เป็นการแสดงบทบาทของพระสงฆ์และวัดเป็นศูนย์เชื่อมประสานระหว่างคนจนกับคนรวยให้เป็นสาธารณะ ประโยชน์แก่หน่วยงาน การสงเคราะห์อาจเป็นการดูแลด้านจิตใจ หรือการกระทำด้านอื่นๆ เช่น การให้คำปรึกษา การให้คำแนะนำ รวมทั้งให้การสงเคราะห์ด้านวัตถุ เช่น การบริจาคเงินสร้างโรงเรียน โรงพยาบาล ถนน บ่อน้ำ โดยกิจการงานสาธารณสงเคราะห์ตามที่กำหนดไว้ในระเบียบมหาเถรสมาคม 4 ประการ คือ

1. การดำเนินการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ได้แก่ วัดหรือคณะสงฆ์ดำเนินกิจการอย่างใดอย่างหนึ่งมีวัตถุประสงค์ ให้เป็นสาธารณประโยชน์ เช่น สร้างห้องสมุดประชาชน การตั้งมูลนิธิเพื่อคนยากจน
2. การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นซึ่งเป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์ เช่น การช่วยเหลือสนับสนุนส่งเสริมกิจการของรัฐหรือเอกชนเพื่อส่งผลกระทบต่อประโยชน์สาธารณะ
3. การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณะสมบัติ ได้แก่ การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่สาธารณะ เช่น การสร้างถนน ขุดลอกคูคลอง สร้างการประปา เป็นต้น
4. การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนและสรรพสัตว์ต่างๆ ในยามประสบภัย หรือการสงเคราะห์คนชราและสงเคราะห์คนพิการ

การสาธารณสงเคราะห์ นั้นพระเดชพระคุณพระเทพปริยัติสุธี¹² (วรวิทย์ คงคปญโญ), ได้กล่าวสรุปไว้ว่า สาธารณสงเคราะห์เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตามโอกาสอันควร มีระเบียบปฏิบัติที่ชัดเจนสำหรับผู้จัดการงานสาธารณะสงเคราะห์ หรือความเป็นเจ้าอาวาสของวัดซึ่งมีบทบัญญัติไว้ว่า

1. จัดกิจกรรมของวัดให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย
2. เป็นธุระในการจัดการศึกษาอบรมแก่ บรรพชิต และคฤหัสถ์
3. ให้ความสะดวก ตามสมควรแก่พุทธศาสนิกชน ในการบำเพ็ญกุศล

การสาธารณสงเคราะห์ ต้องจัดให้เป็นไปเพื่อความเรียบร้อย สงบ ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย และ ความสุขของบ้านเมืองจำเป็นต้องมีการดูแลให้เป็นไปอย่างเหมาะสม

กล่าวได้ว่า การจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ให้มีประสิทธิภาพนั้น ต้องมีองค์ประกอบในการจัดการที่ดี มี เจ้าอาวาสที่มีความเป็นผู้นำ ที่เป็นแบบอย่างและเป็นต้นแบบของการแสดงน้ำใจต่อคนอื่นและสาธารณะชนอย่างเหมาะสม

ภาวะผู้นำการดำเนินงานสาธารณะสงเคราะห์

เจ้าอาวาสถือได้ว่ามีบทบาทสำคัญต่อการทำหน้าที่เป็นผู้นำการดำเนินงานสาธารณะสงเคราะห์ที่ควรได้แสดงออกถึงบทบาทและความพร้อมตามหลักธรรม ปาปนิกรกรรม 3 คือ

1. **ความเป็นผู้นำวิสัยทัศน์ที่ดี** หมายถึง การที่ผู้นำงานเป็นผู้มีสายตาและความคิดกว้างไกลแล้วมีการวางแผน และการดำเนินการอย่างเป็นระบบเพื่อมุ่งสู่ความสำเร็จในอนาคต
2. **ความเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี** มีจิตใจกว้างเปิดใจพร้อมรับฟังแนวความคิดและข้อเสนอแนะของผู้อื่นเป็นผู้มีจิตใจที่มีความเอื้ออาทรต่อผู้ตกทุกข์ได้ยากอยู่เสมอ

¹¹บุญศรี พานะจิตต์, ความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจของวัด : ศึกษากรณีวัด สวนแก้ว อ.บางใหญ่ จ.นนทบุรี, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2540), หน้า 25.

¹²พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ), เอกสารประกอบคำบรรยายเรื่องการปกครองคณะสงฆ์และการพระศาสนา, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2540), หน้า 62-65.

3. ความเป็นผู้มีมีความเชี่ยวชาญ ในงานมีการจัดการการทำงานอย่างถูกต้องและคล่องแคล่วมีประสิทธิภาพแห่งความสำเร็จจนมีความชำนาญหรือเชี่ยวชาญในงานต่างๆ

4. คุณสมบัติความเป็นผู้นำเชิงพุทธ ดังกล่าวข้างต้นนี้ กล่าวโดยย่อ คือ เป็นผู้มีความคิดที่ดี มีสายตากว้างไกล เป็นผู้มีจิตใจที่ตั้งงาม มีความเป็นกันเองกับคนอื่นทุกหมู่เหล่าและมีทักษะความชำนาญในการทำงานอย่างคล่องแคล่ว

สุรพล สุยะพรหมและคณะ¹³ ได้กล่าว ถึงคุณสมบัติของผู้นำ (Leader's Qualification) ด้านการรู้จักตนเอง มีสาระสำคัญคือ การเป็นผู้มีความรู้ ความเข้าใจ มีปัญญารู้จักคิดวินิจฉัย การทำงานมีจิตใจที่ดี มีความถูกต้องเป็นจริงในการทำงานและการมีพฤติกรรมกรรณา มีความรับผิดชอบ มีวินัยในการปฏิบัติงานพร้อม ดังนี้ ก็ต้องมีความรู้ในหลักการสำคัญ 7 ประการ คือ

1. รู้หลักการ รู้กฎ กติกาการทำงาน
2. รู้จุดหมาย รู้เป้าประสงค์ของการทำงาน
3. รู้จักตนเองมีความเข้าใจตนเอง รู้ความสามารถตนเอง
4. รู้ประมาณ รู้จักความพอดี มีความพอดีในการทำงานและการประพฤติตน
5. รู้กาล รู้เวลา รู้กาลเทศะ ในการทำงานและการวางตน
6. รู้ชุมชน รู้สิ่งแวดล้อมของอาคารและปัจจัยการทำงาน
7. รู้บุคคล รู้จักคนที่เกี่ยวข้องในงาน รู้จักการใช้คนทำงานได้สำเร็จ

นอกจากนั้นความเป็นผู้นำ เป็นผู้บริหารกิจการงานสังคมสงเคราะห์ต้องเป็นผู้มีธรรมในหัวใจ เป็นพลังในการทำงานและการบริหารงาน 4 อย่าง

1. ปัญญาผล คือ การมีกำลังแห่งความรู้และปัญญา
2. วิริยะผล คือ กำลังแห่งความเพียรในการทำงาน
3. อดวิชัยผล คือ เป็นกำลังแห่งความสุจริตปราศจากการทุจริตในงาน
4. สังคหผล คือ มีกำลังแห่งความสามัคคีร่วมงานกับผู้อื่น

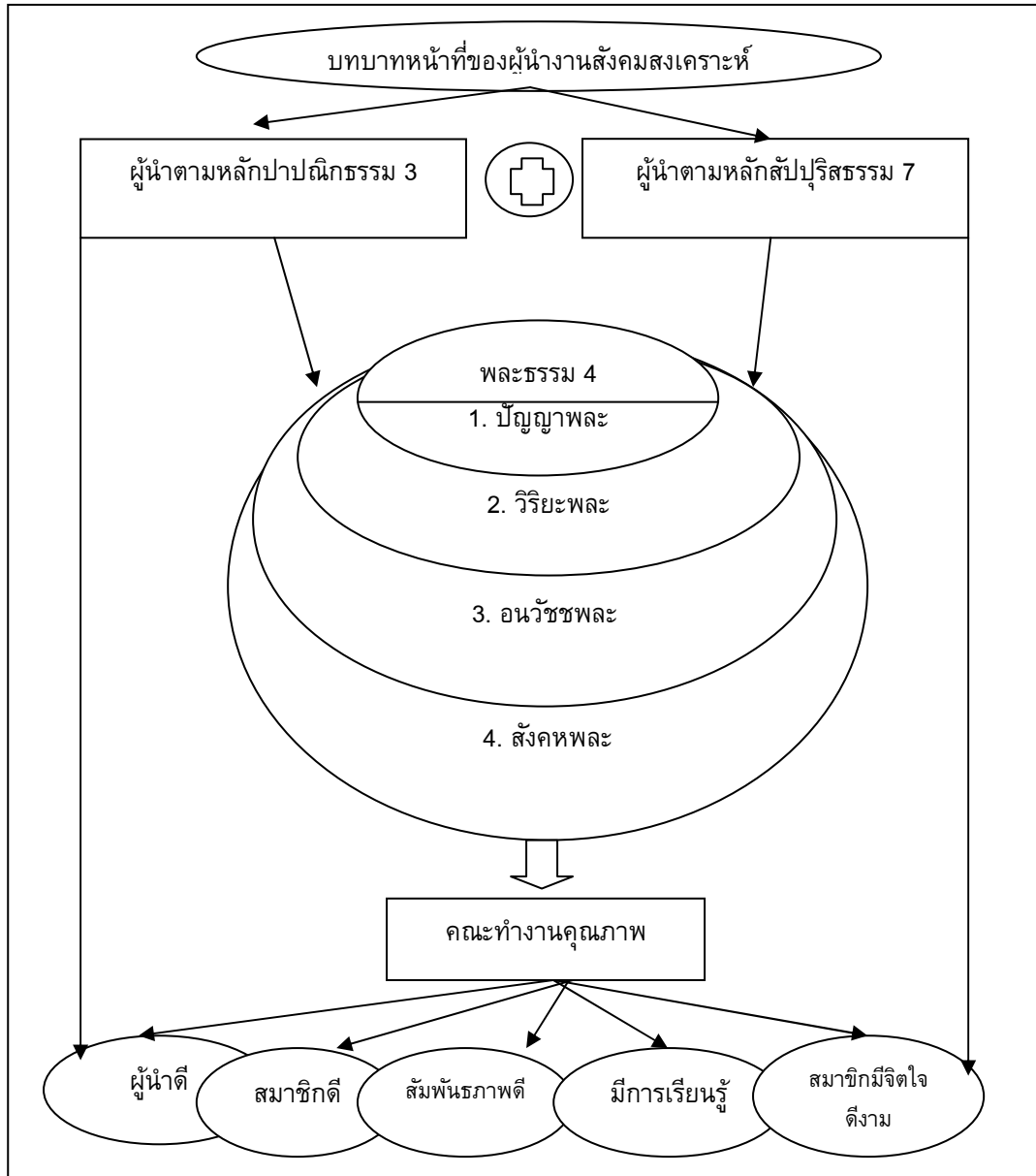
คณะทำงานการจัดการประสิทธิภาพงานสาธารณะสงเคราะห์

องค์ประกอบของปัจจัยแห่งความสำเร็จในการทำงานสังคมสงเคราะห์ที่ทุกคนทุกระดับต้องรู้มีบทบาทหน้าที่และพร้อมทำงานเน้นที่มได้ต้องมีประสิทธิภาพ คือ

1. มีผู้บริหารเป็นผู้นำที่มงาน
2. มีสมาชิกของทีมงานที่มีคุณภาพ
3. สมาชิกของทีมงานมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน
4. สมาชิกทีมงานทุกคน มีจิตใจตั้งงามเสียสละ
5. ทีมงานมีกระบวนการเรียนรู้และการสื่อสารที่ดี

กล่าวได้ว่า ทั้งผู้นำงานการสาธารณะสงเคราะห์และคณะทำงานการสังคมสงเคราะห์ต้องมีคุณธรรมมีความรับผิดชอบพร้อมทำงานบริการสาธารณะให้งานสำเร็จผลให้ทุกคนพอใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตามแผนภาพ

¹³สุรพล สุยะพรหม และคณะ, **ทฤษฎีองค์การและการจัดการเชิงพุทธ**, พิมพ์ครั้งที่ 1, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2555), หน้า 43.

(ภาพที่ 5): บทบาทการทำงานของผู้นำงานสังคมสงเคราะห์

จากแผนภาพ อธิบายได้ว่า ผู้นำงานการจัดการสาธารณะสงเคราะห์ควรมีคุณสมบัติมีความรู้ความสามารถพื้นฐานตามหลักธรรมปาปนิคธรรม 3 และตามหลักสัปปริสธรรม 7 พร้อมกับมีความสามารถในการใช้ พละธรรม 4 เพื่อการงานในการจัดการงานสาธารณะสงเคราะห์ หรืองานการสังคมสงเคราะห์ตั้งแต่การใช้พลังปัญญา พลังแห่งความพยายาม พลังแห่งการทำงานโดยสุจริต และพลังแห่งการรวมกลุ่ม ความรัก ความสามัคคี พร้อมทั้งจะนำงานให้บรรลุผล นำคนให้ทำงาน นำองค์กร ให้พัฒนา ด้วยทีมงานหรือคณะทำงานที่มีคุณภาพ คือ การมีผู้นำที่ดี การที่สมาชิกที่ดี สมาชิกมีสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกัน สมาชิกและทีมงานมีการเรียนรู้ร่วมกัน และสมาชิกมีจิตใจที่ดีงาม

บทสรุป

ภาวะผู้นำกับการสร้างคุณภาพ และประสิทธิภาพของงานการสาธารณะสงเคราะห์ของวัดที่มีต่อชุมชนจะเกิดขึ้นได้ต้องมีระบบและรูปแบบการจัดการที่ดีมีองค์ประกอบด้านบุคคล ระบบงาน ระบบการจัดการ และปัจจัยสนับสนุนต่างๆ อย่างเหมาะสมดังนี้

1. ความเป็นผู้นำของเจ้าอาวาสที่ต้องมีวิสัยทัศน์มีความเข้าใจและได้ให้ความสำคัญต่อการทำหน้าที่ผู้นำงาน ผู้นำคน ผู้นำคน และเป็นผู้นำองค์กรสู่การพัฒนา พร้อมทำหน้าที่งานการสาธารณะสงเคราะห์ หรืองานการสังคมสงเคราะห์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. คณะทำงานการจัดการสาธารณะสงเคราะห์ต้องมีคุณภาพ มีคุณธรรมมีความรู้ มีความสามารถ มีความตั้งใจ และมีการพัฒนาคณะทำงาน สู่การเป็นที่มงานการสงเคราะห์สังคมอย่างมีคุณภาพ

3. มีระบบการจัดการงานที่มีประสิทธิภาพตั้งแต่การมีระบบการวางแผน มีระบบโครงสร้างการทำงาน มีการจัดการด้านบุคลากร การดำเนินงาน และความสามารถในการควบคุม งานได้อย่างลงตัว และมีประสิทธิภาพสามารถบริหารจัดการ งานสาธารณะสงเคราะห์ทุกด้านได้อย่างเหมาะสม ทั้งในรูปแบบของตัวแบบราชการ ตัวแบบการอนุเคราะห์ หรือตัวแบบการมีส่วนร่วม

4. การมุ่งผลลัพธ์การจัดการที่มีประสิทธิภาพ ใน 3 มิติ คือ

4.1 ตอบสนองต่อวัตถุประสงค์การจัดการอย่างชัดเจน คือ การมีระบบการจัดการที่ดี การจัดการมีความประหยัดทรัพยากรและมีการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน

4.2 มุ่งให้เกิดผลลัพธ์ที่ก่อให้เกิดผลงานที่มีคุณภาพผู้รับบริการมีความพอใจ และผู้ให้บริการก็มีความยินดี

4.3 สมฤทธิ์ผลการทำงานที่มีคุณลักษณะสมดุล เน้นประโยชน์ 3 อย่าง คือ ประโยชน์พระพุทธศาสนา ประโยชน์ต่อประชาชน และประโยชน์ต่อวัด เกิดประโยชน์ 3 อย่าง พอเหมาะพอดี พอควร

5. ทุกฝ่ายได้ร่วมกันทำงานผ่านหลักกรรม พละ 4 ที่ทำให้เกิดสัมฤทธิ์ผล การทำงาน คือ การใช้กำลังปัญญาต่อการบริหาร การใช้ กำลังแห่งความพยายาม สู่อุบัติความสำเร็จ การใช้กำลังแห่งความสุจริต ในการให้บริการและการสร้างเสริมพลังแห่งความสามัคคีร่วมกัน สร้างสรรค์ ความสำเร็จให้เกิดขึ้นกับงานการสังคมสงเคราะห์ หรืองานการสาธารณะสงเคราะห์ของวัดที่มีต่อสังคมและชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

กรมการศาสนา. **หลักการบริหารจัดการวัดในยุคโลกาภิวัตน์**. กรุงเทพมหานคร: อพีกraftฟิวดิตีไซน์, 2539.

จินดาลักษณ์ วัฒนสินธุ์. **การบริหารและการพัฒนาองค์การ**. เอกสารประกอบการสอนวิชาการบริหารและพัฒนากองการ. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2550.

ถวิลวดี บุรีกุล. **แนวคิดของการมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตย**. จดหมายข่าวสถาบันพระปกเกล้า, 2549.

ธีรยุทธ วระพินิจ. **เอกสารการจัดการอบรม “ประสิทธิภาพคนส่งผลต่อประสิทธิภาพงาน ณ กองทัพอากาศ”**. เมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2557.

บุญศรี พานะจิตต์. **ความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจของวัด: กรณีศึกษาวัดสวนแก้ว อ.บางใหญ่ จ.นนทบุรี**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2540.

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ). **เอกสารประกอบคำบรรยายเรื่องการปกครองคณะสงฆ์และการพระศาสนา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2540.

พระราชรัตนมณี (ชัยวัฒน์ ปญญาสิริ). **การจัดการสาธารณูปการและสาธารณสงเคราะห์ของวัด**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2540.

วิทยากร เชียงกุล. **พจนานุกรมศัพท์เศรษฐกิจ**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน. 2540.

สมเกียรติ วันทะนะ. นโยบายสังคมสำหรับประเทศไทย. รายงานการประชุมวิชาการ ประจำปี 2536 ของสถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาประเทศ, เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2536.

สุรพล สุยะพรหม และคณะ. **ทฤษฎีองค์การและการจัดการเชิงพุทธ**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2555.

อภิญา กังสนารักษ์. **รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในองค์กรที่มีประสิทธิภาพ**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.